

ახალგაზრდების ჩართულობა საარჩევნო პროგრამების ფორმირებასა და ახალგაზრდული პოლიტიკის განხორციელების პროცესში საქართველოს პოლიტიკურ პარტიებში •

აბსტრაქტი

სტატიაში გაანალიზებულია ახალგაზრდების ჩართულობა საქართველოს პოლიტიკური პარტიების საარჩევნო პროგრამების ფორმირების პროცესში და ამ ჩართულობის ინსტიტუციური განვითარება პროგრამის მიღების შემდეგ. კვლევა ეფუძნება 20 სიღრმისეულ ინტერვიუს პარტიულად აქტიურ ახალგაზრდებთან, პოლიტიკოსებთან და დარგის ექსპერტებთან. თეორიულად ნაშრომი ეყრდნობა ჰარტის (1992) მონაწილეობის კიბეს, დალტონის (2008) მოქალაქეობის ახალი ნორმების კონცეფციასა და შეფსლი-ბონჩეკის (2010) ინსტიტუციურ რაციონალიზმს. კვლევის შედეგებმა აჩვენა, რომ ახალგაზრდების ჩართულობა პროგრამების შედგენაში იშვიათად სცდება მონაწილეობის კიბის ქვედა საფეხურებს და მოსმენის დონეზე რჩება. მსგავსი ხარვეზი გამოვლინდა პროგრამული ვალდებულებების განხორციელებაშიც, სადაც სისტემური მიდგომის ნაცვლად ლიდერზე დამოკიდებული გადაწყვეტილებები დომინირებს. ცალკეული პარტიის მაგალითი მოწმობს, რომ ეს არ არის

• ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პოლიტიკის მეცნიერების მიმართულების დოქტორანტი. ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის პოლიტოლოგიის ინსტიტუტის ასისტენტ მკვლევარი.

• წინამდებარე სტატია ეფუძნება ავტორის სადოქტორო დისერტაციის მასალებს. დისერტაციის თემა: „ახალგაზრდული თემატიკა საქართველოს პოლიტიკური პარტიების საარჩევნო პროგრამებში (2008-2024 წლებში)“.

უნივერსალური კანონზომიერება. ქართულ პარტიულ სივრცეში ახალგაზრდული ჩართულობის ხარისხი მეტწილად პარტიის ხელმძღვანელობის ინდივიდუალურ არჩევანზეა დამოკიდებული და არა სისტემურ სტანდარტზე.

საკვანძო სიტყვები: საქართველო, ახალგაზრდული პოლიტიკა, პოლიტიკური მონაწილეობა, ტოკენიზმი, საარჩევნო პროგრამები.

შესავალი

ახალგაზრდობა საზოგადოების ის ნაწილია, რომელსაც ქვეყნის განვითარების პროცესში განსაკუთრებული როლი აკისრია. მათი პოტენციალის სრულფასოვანი გამოყენება ქვეყნის მდგრადი განვითარებისთვის გადამწყვეტია (საქართველოს მთავრობა, 2022). ახალგაზრდა თაობის პრიორიტეტულობა მნიშვნელოვანია პოლიტიკური ინსტიტუტების მხრიდან სათანადოდ იქნას გათვალისწინებული, უპირველეს ყოვლისა კი იმ პოლიტიკური პარტიების მხრიდან, რომლებიც საარჩევნო კონკურენციის პირობებში სხვადასხვა საზოგადოებრივი ჯგუფის ინტერესებს პოლიტიკურ დღის წესრიგში აქცევენ. ამის მიუხედავად, პარტიების მიერ გაწერილ პრიორიტეტსა და მის რეალურ პრაქტიკულ ასახვას შორის ხშირად შესამჩნევი შეუსაბამობა ჩნდება. პარტიების მიერ ახალგაზრდა ლიდერების წამოწევა ხშირად პარტიის ფასადურ განახლებას ემსახურება, რეალურად კი ახალგაზრდებს ნაკლებად აქვთ წვდომა პოლიტიკური სტრატეგიების შემუშავებაზე (ზურაბაშვილი, 2022).

საარჩევნო პროგრამები პარტიის პრიორიტეტების საჯარო გამოხატულებაა, მაგრამ მათი არსებობა ავტომატურად არ ადასტურებს, რომ ეს პრიორიტეტები პარტიის შიდა გადაწყვეტილების პროცესის ობიექტური შედეგია. გარდა ამისა, ახალგაზრდების ჩართულობა პარტიებში ხშირად ფორმალური ხასიათისაა და ძირითადად ტექნიკური ფუნქციებით შემოიფარგლება (კანდელაკი, 2024). წარმოდგენილი განსხვავება გაწერილ გზავნილსა და მის უკან

მდგომ ინსტიტუციურ რეალობას შორის მიუთითებს, რომ ახალგაზრდობასთან დაკავშირებული პროგრამული გზავნილები, სავარაუდოდ, ერთგვარი პოლიტიკური ფასადის ფუნქციასაც ითავსებს (GFSIS, 2021).

2008-2024 წლების საქართველოს პარტიული საარჩევნო პროგრამების შინაარსობრივმა შესწავლამ აჩვენა, რომ ახალგაზრდული თემატიკის მოცულობასა და საარჩევნო შედეგებს შორის დადებითი კავშირი, რომელიც 2012-2020 წლებში თანმიმდევრულად იზრდებოდა, 2024 წელს მოულოდნელად შემცირდა (Gelkhauri, 2026). მონაცემების ცვალებადობა მიუთითებს, რომ ახალგაზრდული თემატიკის პროგრამული წარმოჩენა პარტიისთვის, უფრო მეტად პოლიტიზირების ინსტრუმენტს წარმოადგენს, ვიდრე გრძელვადიან პროგრამულ ვალდებულებას (Edelman, 1985). თუ ეს ასეა საარჩევნო პროგრამის საჯარო შინაარსში, ლოგიკურია ვიმჯელოთ, რამდენად მეორდება იგივე დისბალანსი პარტიის შიდა, ნაკლებად ხილულ პროცესებშიც, კონკრეტულად კი პროგრამის ფორმირებასა და მისი შემდგომი განხორციელების პროცესებში. აღნიშნული საკითხის ბუნდოვანება წარმოადგენს იმ კვლევით ხარვეზს, რომელსაც წინამდებარე სტატია ავსებს. საარჩევნო პროგრამის შედგენის შიდაპარტიული პროცესი და მისი შემდგომი ინსტიტუციური ბედი საქართველოს კონტექსტში ნაკლებადაა შესწავლილი.

წინამდებარე კვლევის მიზანია, გაანალიზდეს ახალგაზრდების ჩართულობა საქართველოს პოლიტიკური პარტიების საარჩევნო პროგრამების ფორმირების პროცესში და შეფასდეს, რამდენად გარდაიქმნება ეს ჩართულობა პროგრამით განსაზღვრული ახალგაზრდული პოლიტიკის კონკრეტულ, ინსტიტუციურ მექანიზმებად. ამ მიზნიდან გამომდინარე, კვლევა შემდეგ ამოცანებს ისახავს:

- ახალგაზრდების ჩართულობის ფორმებისა და ხარისხის განსაზღვრა საარჩევნო პროგრამის ფორმირების ეტაპზე;

- ამ ჩართულობის ინსტიტუციური როლის შესწავლა პროგრამის მიღების შემდგომ პერიოდში;
- მიგნებების ინტერპრეტაცია მონაწილეობისა და ინსტიტუციური არჩევანის თეორიულ ჩარჩოში.

წარმოდგენილი ამოცანების შესასრულებლად კვლევა ეყრდნობა 20 სიღრმისეულ, ნახევრად-სტრუქტურირებულ ინტერვიუს მონაცემებს, ჩატარებულს მიზნობრივად შერჩეულ პარტიულად აქტიურ ახალგაზრდებთან, პოლიტიკოსებთან და დარგის ექსპერტებთან. კვლევის დეტალური დიზაინი, რესპონდენტთა შერჩევის პრინციპები და მონაცემთა კოდირების პროცესი მომდევნო, მეთოდოლოგიის ნაწილშია წარმოდგენილი.

კვლევაში დასმულია ორი საკვლევი კითხვა: 1) როგორია ახალგაზრდების რეალური ჩართულობის ხარისხი პარტიების საარჩევნო პროგრამების ფორმირების პროცესში და 2) რამდენად აისახება ეს ჩართულობა შემდგომში პროგრამით განსაზღვრული ახალგაზრდული პოლიტიკის რეალურ განხორციელებაში. ანალიზის თეორიულ საფუძველს რ. ჰარტის (1992) მონაწილეობის კიბე წარმოადგენს, რომელიც ჩართულობის ფორმალურ და რეალურ ფორმებს განასხვავებს. ამასთან, წარმოდგენილი თეორიული ჩარჩო სტატიაში დამატებით ორი მიმართულებითაა გამდიდრებული. რ. დალტონის (2008) მოქალაქეობის ახალი ნორმების კონცეფცია ხსნის, რატომ მოითხოვენ დღევანდელი ახალგაზრდები პარტიისგან ტრადიციულისგან განსხვავებულ, უფრო თანასწორ ჩართულობას. შეფსლისა და ბონჩეკის (2010) ინსტიტუციური ანალიზი კი პარტიის პერსპექტივიდან განმარტავს, თუ რატომ ამჯობინებენ ისინი ხშირად ფორმალურ ჩართულობას რეალურის ნაცვლად, რაც ნაკლებ რესურსსა და ნაკლებ პოლიტიკურ რისკს მოითხოვს.

სტატიის მომდევნო ნაწილი წარმოადგენს კვლევის დიზაინსა და მონაცემთა შეგროვების პრინციპებს. შემდგომ ეტაპზე ნაშრომში გაანალიზებულია ახალგაზრდების ჩართულობის ფორმები და ხარისხი პროგრამის ფორმირების ეტაპზე, ხოლო ამის შემდეგ საკვ-

ლევნი ობიექტია ამ ჩართულობის ინსტიტუციური ბედი პროგრამის მიღების შემდგომ პერიოდში. ორივე ეტაპის ერთობლივი შესწავლა შესაძლებელს ხდის, ახალგაზრდების ჩართულობა არა როგორც ცალკეული, დროში გაფანტული, არამედ როგორც ერთიან პროცესად განიხილოს, რომლის დასაწყისი და შედეგი ერთმანეთში უკავშირდება. დასკვნით ნაწილში, კვლევის მიგნებები პოსტსაბჭოთა ტრანზიციული დემოკრატიების ფართო კონტექსტშია მოთავსებული. ამგვარი მიდგომა ქართული პარტიული პოლიტიკის შესახებ არსებულ ცოდნას ამდიდრებს იმ სფეროთი, რომელიც აქამდე ძირითადად პროგრამების შინაარსობრივ ანალიზზე იყო ორიენტირებული, და პირველად სთავაზობს სისტემურ მტკიცებულებას იმისა, თუ როგორ მოქმედებს ჩართულობის ხარისხი პარტიის შიდა პრაქტიკაზე.

მეთოდოლოგია

საკითხის სიღრმისეულად შესასწავლად გამოყენებულია სიღრმისეული ინტერვიუს მეთოდი. ინტერვიუები მოიცავს რესპონდენტთა გამოცდილებას 2008-2024 წლების საარჩევნო პერიოდების განმავლობაში, რაც შესაძლებელს ხდის ჩართულობის დინამიკის შეფასებას დროში, და არა მხოლოდ ერთი კონკრეტული საარჩევნო პერიოდის მაგალითზე. კვლევის ფარგლებში ჩატარდა 20 სიღრმისეული ინტერვიუ ნახევრად-სტრუქტურირებული გზამკვლევის გამოყენებით, მიზნობრივად შერჩეულ რესპონდენტთა ორი ჯგუფის მიხედვით: პოლიტიკურად აქტიური ახალგაზრდები (15 ინტერვიუ) და პოლიტიკოსები და დარგის ექსპერტები (5 ინტერვიუ). რესპონდენტთა ასაკი მერყეობდა 19-დან 40 წლამდე, ინტერვიუს საშუალო ხანგრძლივობა 50-60 წუთი იყო. თორმეტი ინტერვიუ ჩატარდა დისტანციურად, პლატფორმა Zoom-ის მეშვეობით, ხოლო რვა უშუალო შეხვედრის ფორმატში. რესპონდენტთა მოძიება განხორციელდა თოვლის გუნდის პრინციპის გამოყენებით, რომელიც არაალბათური შერჩევის ერთ-ერთი მეთოდია და გულისხმობს, რომ

თითოეული გამოკითხული პირი თავად ეხმარებოდა შემდგომი, მსგავსი მახასიათებლების მქონე რესპონდენტების იდენტიფიცირებაში. პარტიული კუთვნილების მიხედვით, რესპონდენტთა შერჩევა 13 განსხვავებულ პოლიტიკურ ერთეულს მოიცავდა, რაც უზრუნველყოფდა საკმაოდ დაბალანსებულ წარმომადგენლობას როგორც მმართველი, ისე ოპოზიციური სპექტრის მხრიდან.

ინტერვიუების ჩატარების შემდეგ თითოეული მათგანი გაიშვირა და ინდივიდუალური ტრანსკრიპტები მომზადდა. მონაცემთა დამუშავებისთვის გამოყენებულია პროგრამა MAXQDA, რომლის საშუალებითაც განხორციელდა ინტერვიუების მასალის კოდირება, სეგმენტაცია და კატეგორიზაცია. კოდირების პროცესი აგებული იყო თემატური ჯგუფების თანდათანობითი გამოკვეთის პრინციპზე. საკვლევი კითხვებიდან და თეორიული ჩარჩოდან გამომდინარე წინასწარ განსაზღვრულ კატეგორიებს (მაგალითად, ჩართულობის ფორმები, გადაწყვეტილების მიღების დონე) დაემატა ტრანსკრიპტების წაკითხვის პროცესში წარმოშობილი ახალი, ინდუქციური კოდები, რაც შესაძლებელს ხდიდა ისეთი მიგნებების გამოკვეთას, რომლებიც წინასწარი თეორიული ჩარჩოთი ბოლომდე არ იყო გათვალისწინებული. კვლევის მიმდინარეობისას სრულად იყო დაცული კვლევის ეთიკის პრინციპები. თითოეული რესპონდენტი წინასწარ იყო ინფორმირებული, რომ მონაწილეობდა სამეცნიერო კვლევაში, და მისგან ინფორმირებული თანხმობა მიღებულია ზეპირი ფორმით.

თეორიული ჩარჩო და ლიტერატურის მიმოხილვა

ახალგაზრდების პარტიულ რიგებში ჩართულობის საკითხი პოლიტიკური მონაწილეობის თეორიის ერთ-ერთ ცენტრალურ პრობლემას წარმოადგენს. თ. მარშალის კლასიკური თეორიის მიხედვით, პარტიები ინსტიტუციურ არხებს ქმნიან, სადაც ახალბედა მოქალაქეების პოლიტიკური სოციალიზაცია ხდება (Marshall, 1977). სწორედ, ეს არგუმენტი უდევს საფუძვლად წინამდებარე კვლევის

მიმართულებას. სოციალიზაციის რეალური ფუნქცია მხოლოდ სარჩევნო რიტორიკით არ შემოიფარგლება, ის პროგრამის ფორმირების პროცესშიც უნდა ჩანდეს. აღსანიშნავია, რომ ეს კავშირი, სოციალიზაციასა და რეალურ გავლენას შორის, ემპირიულადაც შემოწმებულია. კანადის ლიბერალურ პარტიაში ჩატარებულმა კვლევამ აჩვენა, რომ ახალგაზრდა წევრები პარტიულ საქმიანობაში ჩართვას სამი ძირითადი მოტივით ხსნიან, პოლიტიკური რწმენა, სოციალური კავშირები და პროფესიული განვითარება, თუმცა ეს მოტივაცია პარტიის შიდა გადაწყვეტილებებზე რეალურ გავლენად იშვიათად გარდაიქმნება (Cross & Young, 2008). მსგავს მიგნებებს ავლენს ბრუტერისა და ჰარისონის ექვსი ევროპული ქვეყნის შედარებითი კვლევა. კერძოდ, ახალგაზრდა წევრები პარტიულ ცხოვრებაში აქტიურად მონაწილეობენ, თუმცა მათი გავლენა პროგრამული გადაწყვეტილებების მიღებაზე პარტიის იერარქიულ სტრუქტურასთან შედარებით მაინც შეზღუდული რჩება (Bruter & Harrison, 2009).

წარმოდგენილი ემპირიული მტკიცებულებები ეხმიანება მონაწილეობის კიბეს, რომელიც თავდაპირველად მოზარდების, 14 წლამდე ასაკის, ინსტიტუციურ ჩართულობაზე იყო აგებული (Hart, 1992). თუმცა, მკვლევართა ნაწილმა ტოკენიზმის პრინციპი პოლიტიკური მონაწილეობის უფრო ფართო კონტექსტშიც გამოიყენა (Checkoway, 2011; Percy-Smith, 2010). იმავე ლოგიკას მიჰყვება წინამდებარე სტატია, სადაც ჰარტის მოდელი 18-29 წლის ასაკობრივ ჯგუფზეა მორგებული. ამ მოდელის მიხედვით, ერთ-ერთი საფეხური, ტოკენიზმი, იმაში გამოიხატება, რომ ჯგუფს აქვს უფლება იყოს ინფორმირებული და მისი აზრი მოისმინონ, თუმცა გადაწყვეტილების მიღების რეალური ბერკეტი მას არ გააჩნია. სწორედ, ინფორმირებასა და რეალურ გავლენას შორის განსხვავებაზეა აგებული ის ანალიტიკური ხაზი, რომლითაც შემდგომ თავებში ფასდება ახალგაზრდების ჩართულობა.

რ. ჰარტის მოდელი განმარტავს პარტიული ჩართულობის ფორმას, თუმცა არ პასუხობს კითხვას, რატომ ითხოვენ დღევანდელი ახალგაზრდები ჩართულობის კონკრეტულად ამ სახეს. აქ რელევანტურია რ. დალტონის (2008) მოქალაქეობის ახალი ნორმების თეორიული მიდგომის გამოყენება. ავტორი უარყოფს თეზისს ახალგაზრდობის პოლიტიკური გაუცხოების შესახებ და ამტკიცებს, რომ საქმე გვაქვს არა გაუცხოებასთან, არამედ მოქალაქეობის ახალი ნორმების ჩამოყალიბებასთან და მიუთითებს, რომ თანამედროვე ახალგაზრდობა უფრო ჩართული და სოციალურ სამართლიანობაზე ორიენტირებულია, თუმცა ეს ჩართულობა ტრადიციული, იერარქიული პარტიული ჩარჩოებისგან განსხვავებულ ფორმებს ითხოვს (Dalton, 2008). აღნიშნული ტენდენცია პოსტკომუნისტურ სივრცეშიც დასტურდება (Forbrig, 2005; Inglehart & Welzel, 2005) და აჩვენებს, თუ რატომ ვერ პასუხობს ტრადიციული, ცენტრალიზებული პარტიული სტრუქტურა ახალგაზრდების მოთხოვნას რეალურ ჩართულობაზე.

თუმცა ეს მოთხოვნა ერთადერთი ფაქტორი არ არის, გადამწყვეტია, როგორ პასუხობს მას თავად პარტია. შეფასი და ბონჩეკი პარტიას სტრატეგიულ აქტორად მოიაზრებენ, რომლის ქცევაც მისი ინსტიტუციური პოზიციის მიხედვით იცვლება (Shepsle & Bonchek, 2010). რეალური ჩართულობის დაწერგვა პარტიისგან სტრუქტურულ ცვლილებასა და დამატებით რესურსს მოითხოვს, ფორმალური ჩართულობა კი ამ ხარჯების გარეშე მიიღწევა, რაც მას ბევრი პარტიისთვის უფრო რაციონალურ არჩევანად აქცევს. ეროვნულ-დემოკრატიული ინსტიტუტის (NDI, 2020) ანგარიშიც სწორედ იმგვარ მიდგომებს გვთავაზობს, რომელიც ამ ტენდენციის დასაძლევად გამოიყენება, კერძოდ, შესაძლებლობების განვითარება, მენტორობა, ინკლუზიურ პლატფორმებ. მაგრამ ანგარიში არ პასუხობს, რატომ ვერ ხერხდება ამ რეკომენდაციების პრაქტიკაში დაწერგვა კონკრეტულ პარტიულ სისტემებში.

აღსანიშნავია, რომ პროგრამის მიღების შემდგომ ეტაპზეც მსგავსი დინამიკა მეორდება. ს. სკაროუს შიდაპარტიული დემოკრატიის თეორიული ჩარჩოს მიხედვით, პარტიების მიდგომა, ძირითადად, კანდიდატთა შერჩევასა და ლიდერობის განსაზღვრაზეა ორიენტირებული და არა უკვე მიღებული პროგრამული ვალდებულებების შემდგომ აღსრულებაზე (Scarrow, 2005). მსგავს არგუმენტს ავითარებს განხორციელების ხარვეზის თეორიული ჩარჩოც, რომლის მიხედვითაც პოლიტიკის წარმატება არა ცენტრალურად დადგენილ წესზეა დამოკიდებული, არამედ მასზე, თუ რამდენად ეფექტიანად მოქმედებენ აქტორები აღსრულების უშუალო დონეზე. ეს განსხვავება განმარტავს, თუ რატომ რჩება ზოგჯერ პროგრამული ვალდებულება მხოლოდ ფურცელზე (Hill & Hupe, 2002; Elmore, 1979).

საქართველოს კონტექსტში არსებული ეს საერთაშორისო მიგნებები ადგილობრივი კვლევებითაც დასტურდება. ზურაბაშვილი მიუთითებს, რომ პარტიებში ახალგაზრდების დაწინაურება ხშირად ფასადურ ხასიათს ატარებს და რეალურ წვდომას პოლიტიკის შემუშავებაზე არ იძლევა (ზურაბაშვილი, 2022). ჩხეიძისა და გამთენაძის დაკვირვებით, ორგანიზებულად მოქმედი ახალგაზრდული ფრთის არსებობა თავისთავად არ ნიშნავს ჯანსაღი ახალგაზრდული პოლიტიკის არსებობას, რადგან ამ ორგანიზაციებში ხშირად შიდაპარტიული დემოკრატია არ ფუნქციონირებს (ჩხეიძე & გამთენაძე, 2021). ს. კანდელაკის აღნიშვნით კი 2020 წლის საარჩევნო კამპანიის დროს ახალგაზრდების ჩართულობა პარტიებში ძირითადად ტექნიკური ფუნქციებით შემოიფარგლებოდა (კანდელაკი, 2024). სამივე დაკვირვება აჩვენებს, რომ ქართულ პარტიულ სივრცეში ფორმალური ჩართულობის პრობლემა სისტემურ ხასიათს ატარებს, თუმცა არცერთი მათგანი უშუალოდ არ სწავლობს იმ შიდაპარტიულ პროცესებს, რომლის შედეგადაც ეს ფორმალურობა წარმოიქმნება. ამ ხარვეზზე დაყრდნობით შეიძლება განისაზღვროს წინამდებარე კვლევის ადგილი არსებულ ლიტერატურაში.

ახალგაზრდების ჩართულობა საარჩევნო პროგრამების ფორმირების პროცესში

პოლიტიკური პარტიების ფორმალურად შიდაპარტიული დემოკრატიული პროცესებისა და სტრუქტურის მიღმა ხშირად მცირერიცხოვანი, არჩევითი პროცესისგან დამოუკიდებელი ჯგუფი დგას, რომელიც რეალურად განსაზღვრავს პარტიის სტრატეგიულ და პროგრამულ მიმართულებას (Duverger, 1954). სიღრმისეული ინტერვიუების ანალიზმა აჩვენა, რომ ახალგაზრდების ჩართულობა პოლიტიკური პარტიების საარჩევნო პროგრამების შედგენის პროცესში ორ ფორმას იღებს, პირდაპირს და ირიბს (იხ. ცხრილი №1). აღსანიშნავია, რომ ეს განსხვავება მხოლოდ ტექნიკური არ არის. სამოქალაქო ნებაყოფლობითი მონაწილეობის მოდელის მიხედვით, პოლიტიკურ პროცესებში რეალური, აქტიური ჩართულობა, და არა უბრალო დასწრება, გრძელვადიან პოლიტიკურ ერთგულებასა და აქტიუიზმს აყალიბებს (Verba, Schlozman, & Brady, 1995). ამიტომ, პირდაპირ და ირიბ ფორმებს შორის განსხვავება მნიშვნელოვანია არა მხოლოდ პროგრამის ხარისხისთვის, არამედ იმისთვისაც, თუ რამდენად ინარჩუნებენ ახალგაზრდები კავშირს პარტიასთან გრძელვადიან პერსპექტივაში.

ცხრილი №1

პარტიების წინასაარჩევნო პროგრამების წერის პროცესში ახალგაზრდების პირდაპირი და ირიბი ჩართულობის ფორმები (ცხრილი შედგენილია ავტორის მიერ სიღრმისეული ინტერვიუების საფუძველზე).

პირდაპირი ჩართულობა	ირიბი ჩართულობა
პარტიის თემატურ ჯგუფებში ჩართულობა (უშუალოდ გაწერაში მონაწილეობა)	შიდაპარტიულ კვლევებსა და ამომრჩეველთან კომუნიკაციაში მონაწილეობა

პოლიტსაბჭოს ან სხვა რგოლის წევრობა და პროგრამული საკითხის გაწერაში მონაწილეობა	ლიდერებთან შეკრებებზე ინიციატივების მიწოდება
ახალგაზრდული ორგანიზაციიდან პროგრამის წერაში მონაწილეობა	ახალგაზრდულ აქტივობებში ჩართულობა (მაგ. დებატები, პერფორმანსები)

ცხრილში წარმოდგენილი დაყოფა ეხმიანება რ. ჰარტის მონაწილეობის კიბეს. ახალგაზრდების პირდაპირი ჩართულობის ფორმები ამ სკალის უფრო მაღალ საფეხურებს უახლოვდება, სადაც ახალგაზრდას გადაწყვეტილების მიღებაზე რეალური გავლენა აქვს. ირიბი ჩართულობის ფორმები კი, როგორც წესი, მოსმენისა და კონსულტაციის დონეზე რჩება, სადაც ინფორმაციის გადაცემა ხდება, თუმცა გადაწყვეტილების ბერკეტი ლიდერის ან პარტიის მმართველი რგოლის ხელში რჩება.

საქართველოში პარტიების რიგებში საარჩევნო პროგრამების წერაში პირდაპირი ჩართულობის მაგალითები იშვიათია, თუმცა არსებობს. სიღრმისეული ინტერვიუებით გამოიკვეთა მაგალითად, 2020 წლისთვის ახლად დაფუძნებული პოლიტიკური პარტია ლელო საქართველოსთვის და მათი საარჩევნო პროგრამა, რომელიც ცნობილი იყო როგორც „მარშალის გეგმა“. რესპონდენტები აღნიშნავენ, რომ ამ პროგრამის გარკვეული თემატიკების ნაწილის წერისას უშუალოდ მონაწილეობდნენ პარტიაში იმ პერიოდში ჩართული 26-29 წლის ახალგაზრდები, რომელთა ნაწილიც დღესდღეობით პარტიის ლიდერული რგოლის წევრები არიან (პირისპირი ინტერვიუ, რესპონდენტი №2). ლეიბორისტული პარტიის ახალგაზრდული ორგანიზაციის ყოფილმა ხელმძღვანელმა კი აღნიშნა, რომ პარტიის საარჩევნო პროგრამის დაახლოებით 70 პროცენტი უშუალოდ ახალგაზრდებმა დაწერეს (პირისპირი ინტერვიუ, რესპონდენტი №13). თუმცა, გამოიკვეთა ისიც, რომ პარტია ლელოს შემთხ-

ვევაში, განსხვავებით 2020 წლის საპარლამენტო არჩევნებისა, უკვე 2024 წელს, ნაკლებად ფიქსირდება ახალგაზრდების ნაწილის პირდაპირი ჩართულობა საარჩევნო პროგრამის შედგენის პროცესში. ეს მიუთითებს, რომ პარტიათა მხრიდან ამგვარი ჩართულობის გაძლიერება შესაძლებელია დროებითიც და ერთ კონკრეტულ არჩევნებზე მორგებულად კი იყოს. აღნიშნული ლეიბორისტული პარტიის შემთხვევაში ასევე მკვეთრად იკვეთება, რადგან 2024 წლის საპარლამენტო არჩევნებში პარტიის ახალგაზრდული ნაწილის აქტიურობა საერთოდ არ ფიქსირდება და მკვეთრად პერსონიფიცირებული ხდება.

რაც შეეხება სხვა პოლიტიკურ პარტიებს, მათ რიგებში სურათი განსხვავებულია და ამ განსხვავების ახსნა თეორიულ ახსნას საჭიროებს. რ. მიხელსის ოლიგარქიის რკინის კანონის მიხედვით, ნებისმიერი დიდი ორგანიზაცია, თუნდაც ის თავდაპირველად დემოკრატიულ პრინციპებზე იყოს აგებული, დროთა განმავლობაში მცირერიცხოვანი ლიდერული ჯგუფის მმართველობის ქვეშ ექცევა (Michels, 1911). ეს ტენდენცია განპირობებულია არა ბოროტი განზრახვით, არამედ თავად ორგანიზაციული ბუნების სირთულით, რადგანაც დიდ სტრუქტურას სჭირდება სწრაფი და კოორდინირებული გადაწყვეტილებები, რასაც ფართო, დემოკრატიული განხილვები ხშირად აფერხებს. საქართველოს პარტიულ პოლიტიკაში ეს კანონზომიერება კონკრეტულ ფორმას იძენს, კერძოდ კი ახალგაზრდები ხშირად აღმოჩნდებიან ხოლმე დამკვირვებლის როლში, ხოლო პროგრამის საბოლოო ვერსია მათ უკვე მზა სახით ეცნობათ და მათი ინიციატივები კი, უმეტესწილად, აღმასრულებელი რგოლის მიერ ნიველირებულია. მართალია, მიხელსის თეორია თანამედროვე პარტიულ კვლევებში ხშირად გაკრიტიკებულია, განსაკუთრებით პარტიების უფრო მოქნილი, ქსელური ფორმების გავრცელების ფონზე, თუმცა საქართველოს პარტიული სისტემის ორგანიზაციული სიახლე და შედარებით სუსტი ინსტიტუციური ტრა-

დიცია მის ახსნით პოტენციალს ამ კონკრეტულ შემთხვევაში კვლავ რელევანტურს ხდის.

აქვე, აღსანიშნავია, რომ რობერტ მიხელსის თეორია და შეფსლი-ბონჩეკის ინსტიტუციური რაციონალიზმის განმარტება ერთმანეთს სხვადასხვა მიმართულებით ავსებს. მაგალითად, რ. მიხელსი განმარტავს, რატომ არის ცენტრალიზაცია ორგანიზაციული ევოლუციის თითქმის გარდაუვალი შედეგი, ხოლო შეფსლი და ბონჩეკი კი მიუთითებენ, რატომ ირჩევს პოლიტიკური პარტია, ცენტრალიზაციის პირობებში, ახალგაზრდების სწორედ, ფორმალურ და არა რეალურ ჩართულობას, როგორც რაციონალურ სტრატეგიას (Shepsle & Bonchek, 2010). ორივე თეორიული მიდგომა ერთად უფრო სრულყოფილად ხსნის იმ სისტემურ პატერნს, რომელიც წინამდებარე კვლევის ინტერვიუებში გამოიკვეთა.

გარდა ამისა, ინტერვიუების მონაცემები აჩვენებს, რომ ახალგაზრდების ჩართულობა პროგრამის შედგენაში იშვიათად სცდება პარტის ტოკენიზმის დონეს, სადაც აზრს ისმენენ, თუმცა რეალურ გავლენას არ იძენს (Hart, 1992). ეს კანონზომიერება სისტემურია და არა ცალკეული პარტიის გამონაკლისი. თუმცა, აქ ჩნდება საინტერესო შეკითხვა, ორი პარტიის, ლელოსა და ლეიბორისტული მოძრაობის მაგალითი ხომ არ არღვევს რ. მიხელსის კანონს? პასუხი უფრო რთულია, ვიდრე მარტივი დადასტურება ან უარყოფა. მიხელსი თავადაც აღნიშნავდა, რომ ორგანიზაციის ადრეულ ეტაპზე, სანამ ბიუროკრატიული სტრუქტურა საბოლოოდ ჩამოყალიბდება, ლიდერობასა და რიგით წევრებს შორის მანძილი შედარებით მცირეა (Michels, 1911). ორივე პარტია, სადაც ახალგაზრდებმა თავდაპირველად რეალური გავლენა შეინარჩუნეს, შედარებით ახალგაზრდა ან მცირერიცხოვანი პოლიტიკური ორგანიზმია, რაც შესაძლოა ხსნიდეს გამონაკლისის ისე, რომ არ ეწინააღმდეგებოდეს თავად კანონზომიერებას. ცალკეულ შემთხვევებში კონკრეტული ლიდერის პირადი გადაწყვეტილება დროებით სცდება ინსტიტუციურ ლოგიკას, რაც შეფსლისა და ბონჩეკის მოდელის ახსნით პოტენციალს ნაწი-

ლობრივ ასუსტებს. თუმცა ლელოსა და ლეიბორისტული მოძრაობის 2024 წლის მაგალითი აჩვენებს, რომ ეს გამონაკლისი მყარი არ არის. დროთა განმავლობაში ორივე შემთხვევაში პირდაპირი ჩართულობა შემცირდა და პროცესი უფრო პერსონიფიცირებული გახდა, რაც სწორედ იმას ადასტურებს, რასაც მიხელსი წინასწარმეტყველებდა, ორგანიზაციული სირთულის ზრდასთან ერთად ცენტრალიზაციისკენ მიდრეკილება ძლიერდება და არა სუსტდება. ცალკე აღსანიშნავია, რომ 2024 წლის საარჩევნო პერიოდის სპეციფიკურმა პოლიტიკურმა კონტექსტმაც შესაძლოა გარკვეული გავლენა მოახდინა ამ დინამიკაზე. თუმცა ორივე პარტიაში ცვლილება ერთნაირად და თანმიმდევრულად მოხდა, რაც უფრო მეტად ორგანიზაციულ ზრდაზე მიუთითებს, ვიდრე ერთჯერად, კონკრეტული წლისთვის დამახასიათებელ გარემოებაზე.

ახალგაზრდული პოლიტიკის განხორციელების მექანიზმები და ინსტიტუციური შეზღუდვები პარტიულ პოლიტიკაში

წინა ნაწილის მიგნებები აჩვენებს, რომ ახალგაზრდების ჩართულობა საარჩევნო პროგრამის ფორმირების ეტაპზე იშვიათად სცდება ჰარტის მონაწილეობის კიბის ქვედა საფეხურებს. მოცემული ემპირიული დაკვირვება ბადებს კითხვას, გრძელდება თუ არა იგივე დინამიკა პროგრამის მიღების შემდგომაც, როდესაც უკვე დაფიქსირებული ვალდებულებები პრაქტიკულ განხორციელებას საჭიროებს. საქართველოში ახალგაზრდული პოლიტიკის ინსტიტუციონალიზაცია დეკლარირებულ დონეზე 2010 წლიდან იწყება, სპორტისა და ახალგაზრდობის საქმეთა სამინისტროს შექმნით, ხოლო 2014 წელს ეს პროცესი სახელმწიფო ახალგაზრდული პოლიტიკის დამტკიცებით გაგრძელდა, სადაც ახალგაზრდების აქტიური მონაწილეობა ერთ-ერთ მთავარ მექანიზმად დასახელდა (საქართველოს მთავრობა, 2014). მსგავსი სურათი სხვა პოსტკომუნისტურ ქვეყნებშიც გვხვდება. კვლევებმა აჩვენა, რომ ახლადშექმნილ დემოკრატიებში პარტიები ჯერ ფორმალურ სტრუქტურას ქმნიან და მხო-

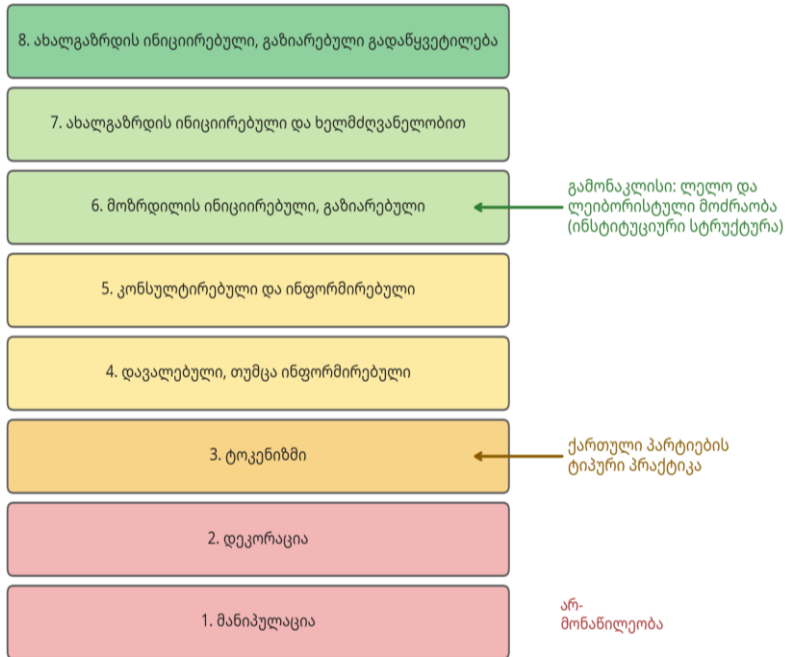
ლოდ შემდეგ ივსება ეს სტრუქტურა რეალური შინაარსით (Lewis, 2001). ამ თვალსაზრისით, საქართველოს პარტიული სისტემა საერთო რეგიონული კანონზომიერების ერთ-ერთ გამოვლინებას წარმოადგენს.

მსგავსი გამოწვევა საქართველოში სახელმწიფო დონეზეც ფიქსირდება. ჰილი და ჰუპე ამ სივრცეს, პოლიტიკის ფორმულირებასა და მის რეალურ აღსრულებას შორის, განხორციელების ხარვეზს უწოდებენ (Hill & Hupe, 2002). ელმორის მიხედვით, პოლიტიკის წარმატებას განაპირობებს არა ზემოდან დაწერილი გეგმა, არამედ ის, თუ რამდენად კარგად მუშაობენ ადამიანები აღსრულების პროცესში (Elmore, 1979). იგივე ლოგიკა ვლინდება პარტიულ დონეზეც. ორივე შემთხვევაში პრობლემა არა ზედა დონის ნების ნაკლებობაში, არამედ შუალედური რგოლის არარსებობაშია, რომელიც დაწერილს რეალურ მოქმედებასთან დააკავშირებდა. აღნიშნული მიუთითებს, რომ საქმე გვაქვს არა ცალკეული პარტიების შემთხვევით სისუსტესთან, არამედ ქართული პოლიტიკური კულტურის უფრო ფართო მახასიათებელთან.

დაპირებასა და რეალურ პრაქტიკას შორის ეს განსხვავება განსაკუთრებით ნათლად ჩანს ორი კონკრეტული მაგალითის შედარებისას (იხ. სქემა №1). ერთ-ერთი პოლიტიკური პარტიის ახალგაზრდული ორგანიზაციის ყოფილმა ხელმძღვანელმა ეს პრაქტიკა შეგნებულ ინსტიტუციურ არჩევანად აღწერა: „შევძელით, რომ ახალგაზრდების წარმატება პოლიტიკაში არ ყოფილიყო დამოკიდებული რომელიმე პოლიტიკოსის ან პარტიის ლიდერის კეთილ ნებაზე [...], დავდეთ სტრუქტურა და პროცესი“ (პირისპირი ინტერვიუ, რესპონდენტი №10). ეს მიდგომა უპირისპირდება იმას, რასაც სხვა პარტიაში ჩართულმა რესპონდენტმა აღწერა, სადაც ახალგაზრდების წინსვლა კონკრეტული ლიდერის პირად გადაწყვეტილებაზე იყო დამოკიდებული და არა რაიმე ინსტიტუციურ წესზე (პირისპირი ინტერვიუ, რესპონდენტი №16). ამ ორი შემთხვევის შეპირისპირება

ცხადყოფს, რომ განსხვავება არა შემთხვევითობაში, არამედ პარტი-ის ხელმძღვანელობის ცნობიერ არჩევანშია.

სქემა №1. როგორ პარტიის მონაწილეობის კიბე და ქართული პოლიტიკური პარტიების პრაქტიკა.

წყარო: ავტორის ადაპტაცია Hart (1992) მოდელის საფუძველზე, სიღრმისეული ინტერვიუების მონაცემებით.

მმართველი პარტიის მაგალითი ამ მიგნებას კიდევ უფრო გამოკვეთს. კერძოდ, ერთ-ერთი ყოფილი წევრის ცნობით, პარტიის ახალგაზრდული ორგანიზაცია 2016 წლის შემდეგ პრაქტიკულად აღარ ფუნქციონირებს (პირისპირი ინტერვიუ, რესპონდენტი №11). ეს შემთხვევა გვიჩვენებს, რომ პრობლემა არა მხოლოდ სუსტ მექანიზმშია, არამედ პროგრამაში გაწერილი სტრუქტურის სრულ უმოქმედობაშიც, რაც შეფსლი-ბონჩეკის ინსტიტუციური რაციონალიზმის არგუმენტს კიდევ უფრო დამაჯერებელს ხდის. ამავდროულად, კაცისა და მაირის (1995) კარტელური პარტიის თეზისის

მიხედვით, თანამედროვე პარტიები სულ უფრო მეტად ხდებიან სახელმწიფო რესურსებსა და საკუთარ ხელმძღვანელობაზე დამოკიდებული ნაცვლად ფართო წევრობისა (Katz & Mair, 1995). აღნიშნული კი განმარტავს იმ ტენდენციასაც, თუ რატომ კარგავს ახალგაზრდული ორგანიზაცია და ზოგადად ახალგაზრდების ჩართულობა პარტიისთვის სტრატეგიულ მნიშვნელობას მას შემდეგ, რაც ის აღარ არის საჭირო არჩევნებისთვის.

ეს დაკვირვება საქართველოს ცალკეულ შემთხვევას არ წარმოადგენს. შედარებითმა კვლევამ ეროვნულ ახალგაზრდულ პოლიტიკებზე აჩვენა, რომ სხვადასხვა ქვეყნის ახალგაზრდული პოლიტიკის დოკუმენტები ხშირად უბრალოდ იმეორებენ ქვეყნის ზოგად პრიორიტეტებს, დასაქმებას, განათლებას, სოციალურ ინკლუზიას, ნაცვლად იმისა, რომ ახალგაზრდობის სპეციფიკურ საჭიროებებზე იყოს მორგებული (Lelwic-Ojeda & Akintola, 2024). ეს მიგნება ქართულ შემთხვევასთანაც კავშირშია, კერძოდ, ახალგაზრდული თემატიკა საქართველოს პარტიების პროგრამებში იშვიათად ვლინდება დამოუკიდებელ ხედვად და უფრო ხშირად სხვა თემატური ბლოკის, განათლების ან ეკონომიკის, დანამატის სახით გვხვდება. საქართველოსგან განსხვავებით, ევროპულ კონტექსტში ახალგაზრდული პოლიტიკის განხორციელება, როგორც წესი, კონკრეტულ ინსტიტუციურ არხებს ეყრდნობა, რომლებიც უზრუნველყოფენ ახალგაზრდების უწყვეტ ჩართულობას გადაწყვეტილების მიღების პროცესში (Bacalso, Bárta, & Moxon, 2024). ამგვარი განსაზღვრული, პასუხისმგებელი არხის არარსებობა განაპირობებს, რატომ რჩება ქართულ პარტიულ პოლიტიკაში ინსტიტუციური მექანიზმის ნაცვლად ინდივიდუალური გადაწყვეტილება დომინანტ ფორმად.

სიღრმისეული ინტერვიუების მასალა პასუხს სცემს კვლევის მეორე საკვლევ კითხვას. თუ სტატიის წინა ნაწილმა აჩვენა, რომ ახალგაზრდების ჩართულობა პროგრამის შედგენის პროცესში ხშირად ფორმალურ ხასიათს ატარებს, წინამდებარე ანალიზი ადასტურებს, რომ ეს ხარვეზი უმეტეს შემთხვევაში პროგრამის მიღების

შემდეგაც გრძელდება. ფართო ინსტიტუციური მექანიზმის ნაცვლად პარტიების უმეტესობა ეყრდნობა ინდივიდუალურ, ხშირად შემთხვევით მიღებულ გადაწყვეტილებებს. თუმცა, საქართველოს მაგალითზე, როგორც რამოდენიმე პოლიტიკური სუბიექტის მაგალითმა აჩვენა, ეს არ არის უნივერსალური კანონზომიერება. სისტემური ინსტიტუციური ხარვეზი პარტიის ხელმძღვანელობის შეგნებული არჩევანით შეიძლება დაძლეულ იქნას. შესაბამისად, ფორმალური ჩართულობა ქართული პარტიული კულტურის დომინანტური, თუმცა არა ერთადერთი შესაძლო ტენდენციაა.

დასკვნა

წინამდებარე კვლევის მიზანი იყო გაეანალიზებინა ახალგაზრდების ჩართულობა საქართველოს პოლიტიკური პარტიების საარჩევნო პროგრამების ფორმირების პროცესში და შეეფასებინა, რამდენად გარდაიქმნება ეს ჩართულობა პროგრამით განსაზღვრული ვალდებულებების პრაქტიკულ განხორციელებად. ორივე საკვლევ კითხვაზე პასუხი თანმიმდევრულია. ახალგაზრდების ჩართულობა პროგრამის ფორმირების ეტაპზე იშვიათად სცდება რ. ჰარტის მონაწილეობის კიბის ქვედა საფეხურებს, ხოლო პროგრამის მიღების შემდეგაც იგივე ხარვეზი გრძელდება და ინსტიტუციური მექანიზმის ნაცვლად ლიდერის ინდივიდუალურ გადაწყვეტილებაზე დამოკიდებული.

ნაშრომის მიგნებები კარგად აიხსნება გამოყენებული თეორიული ჩარჩოთი. რ. დალტონის მოქალაქეობის ახალი ნორმების კონცეფცია ხსნის, რომ ახალგაზრდები რეალურ, არაფორმალურ ჩართულობას ითხოვენ, მიხელსისა და დუვერჟეს თეორიები კი აჩვენებს, რომ პარტიის შიდა ორგანიზაციული ევოლუცია სისტემურად ცენტრალიზაციისკენ იხრება, მიუხედავად თავდაპირველი დემოკრატიული განზრახვისა. შეფსლისა და ბონჩეკის ინსტიტუციური რაციონალიზმი აკავშირებს ამ ორ მიმართულებას - პარტია ირჩევს ფორმალურ ჩართულობას არა უცოდინრობით, არამედ რა-

ციონალური, ხარჯების შემცირებაზე ორიენტირებული გათვლით. ეს სინთეზი განსხვავდება ცალკეული თეორიისგან იმით, რომ ჩართულობის ნაკლებობას არც უბრალო ბოროტ განზრახვად და არც შემთხვევით ხარვეზად წარმოაჩენს, არამედ სამი ურთიერთდაკავშირებული ლოგიკის შედეგადაა გაანალიზებული.

ორი პარტიის მაგალითზე (ლელი და ლეიბორისტული მოძრაობა) გამოწვევებიც დაფიქსირდა. 2020 წელს ორივე პარტიაში ახალგაზრდებმა შედარებით მაღალ საფეხურამდე მიაღწიეს, თუმცა 2024 წლისთვის ეს გამოწვევის შესუსტდა და პროცესი უფრო პერსონიფიცირებული გახდა. წარმოდგენილი დინამიკა თეორიულ ვარაუდს გვთავაზობს, თუმცა მისი დასადასტურებლად ორი შემთხვევა არასაკმარისია. ეს ორი შემთხვევა მიუთითებს, რომ ინსტიტუციური გამოწვევის, რომელიც კონკრეტული ლიდერის ნებაზეა დამყარებული და არა დაწერილ წესზე, დროთა განმავლობაში შესაძლოა საერთო კანონზომიერებას დაუბრუნდეს, თუმცა ამ ტენდენციის განზოგადებისთვის დამატებითი შემთხვევების შესწავლაა მიზანშეწონილი.

წინამდებარე კვლევა ავსებს ავტორის რაოდენობრივ ანალიზსაც, სადაც ნაჩვენებია იყო, რომ ახალგაზრდული თემატიკის პროგრამული მოცულობა 2024 წელს მკვეთრად შემცირდა და მისი კავშირი საარჩევნო შედეგთან მიმართებით შესუსტდა (Gelkhauri, 2026). ორივე კვლევის ერთობლივი გაანალიზება კი სრულ სურათს გამოკვეთს, საარჩევნო პროგრამის საჯარო შინაარსიც და მისი შედეგის შიდაპარტიული პროცესიც ერთსა და იმავე ლოგიკას ემორჩილება. ახალგაზრდული თემატიკა პარტიისთვის, პირველ რიგში, ელექტორალური რესურსია და არა გრძელვადიანი ვალდებულება, რაც ერთნაირად ვლინდება პროგრამის შინაარსშიც და მისი შედეგის პროცესშიც.

ამ თემატიკასთან დაკავშირებით სამეცნიერო დონეზე სამომავლო კვლევების განვითარება მიზანშეწონილია. მაგალითად, ღირებული იქნება იმის შესწავლა, დროთა განმავლობაში კონკრეტუ-

ლად რა განაპირობებს ზოგიერთი პარტიის შემთხვევაში მსგავსი გამონაკლისების შენარჩუნებას ან, პირიქით, მათ დაბრუნებას საერთო ტენდენციისკენ, რისთვისაც სასარგებლო იქნება მომდევნო საარჩევნო პერიოდების დამატებით შესწავლა. გარდა ამისა, სასარგებლო იქნება ფუნდამენტური შედარება სხვა პოსტსაბჭოთა ქვეყნებთან, მაგალითად უკრაინასთან ან მოლდოვასთან, რათა გაირკვეს, რამდენად არის ეს ლიდერზე დამოკიდებული გამონაკლისი მხოლოდ საქართველოსთვის დამახასიათებელი, თუ იგივე სურათი რეგიონის სხვა ქვეყნებშიც მეორდება. ამავედროულად, პრაქტიკული თვალსაზრისით წინამდებარე კვლევა აჩვენებს, რომ ახალგაზრდული ჩართულობის გასაძლიერებლად საკმარისი არ არის მხოლოდ პროგრამაში გაწერილი დეკლარირებული ვალდებულება. დამატებით საჭიროა წერილობითი, გამჭვირვალე პროცედურა, რომელიც ლიდერის შეცვლის მიუხედავად ინარჩუნებს ძალას და პარტიის ზრდასთან ერთად პერიოდულად განახლდება.

ბიბლიოგრაფია

ზურაბაშვილი, თ. (2022). რა განაპირობებს პარტიებში ახალგაზრდების დაწინაურებას და მათ წვდომას პარტიული პოლიტიკის შემუშავებაზე. საქართველოს პოლიტიკის ინსტიტუტი.

კანდელაკი, ს. (2024). საქართველოს ახალგაზრდა ამომრჩევლების ხმა პოლიტიკაში: მოლოდინები, მოთხოვნები და პოლიტიკური პასუხები. საქართველოს პოლიტიკის ინსტიტუტი.

<https://gip.ge/ka/publication-post/the-voice-of-young-georgian-voters-in-politics-expectations-demands-and-political-responses/>

საქართველოს მთავრობა. (2014, 14 აპრილი). „საქართველოს სახელმწიფო ახალგაზრდული პოლიტიკის დოკუმენტის“ დამტკიცების შესახებ.

<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/2314717?publication=0>

საქართველოს მთავრობა. (2022, 30 დეკემბერი). სახელმწიფოს ახალგაზრდული სტრატეგია 2023-2026.

<https://faolex.fao.org/docs/pdf/geo216902.pdf>

ჩხეიძე, შ., & გამთენაძე, ზ. (2021). საქართველოს პოლიტიკური პარტიების ახალგაზრდული ორგანიზაციების ანალიზი. National Endowment for Democracy; Europe Georgia Institute.

<https://egi.ge/wp-content/uploads/2022/01>

GFSIS. (2021). ახალგაზრდების ღირებულებები და პოლიტიკური აქტივიზმი საქართველოში. საქართველოს სტრატეგიისა და საერთაშორისო ურთიერთობების კვლევის ფონდი.

Bacalso, C., Báta, O., & Moxon, D. (2024). Youth political participation: Literature and policy review 1980–2023. Youth Democracy Cohort; People Dialogue and Change.

Bruter, M., & Harrison, S. (2009). Tomorrow's leaders? Understanding the involvement of young party members in six European democracies. *Comparative Political Studies*, 42(10), 1259–1290. <https://doi.org/10.1177/0010414009332146>

Checkoway, B. (2011). What is youth participation? *Children and Youth Services Review*, 33(2), 340–345. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2010.09.017>

Cross, W., & Young, L. (2008). Activism among young party members: The case of the Canadian Liberal Party. *Journal of Elections, Public Opinion and Parties*, 18(3), 257–281. <https://doi.org/10.1080/17457280802227554>

Dalton, R. J. (2008). *Citizen politics: Public opinion and political parties in advanced industrial democracies* (5th ed.). CQ Press.

Duverger, M. (1954). *Political parties: Their organization and activity in the modern state*. Methuen.

Edelman, M. (1985). *The symbolic uses of politics*. University of Illinois Press.

Elmore, R. F. (1979). Backward mapping: Implementation research and policy decisions. *Political Science Quarterly*, 94(4), 601–616. <https://doi.org/10.2307/2149628>

Forbrig, J. (Ed.). (2005). *Revisiting youth political participation: Challenges for research and democratic practice in Europe*. Council of Europe Publishing.

Gelkhauri, M. (2026). The Politicisation of Youth Issues in Party Programmes: Symbolic Rhetoric or Policy Priority? The Case of Georgia as a Transitional Democracy. *Social Policy Issues*, 73(2), 1–27. <https://doi.org/10.31971/pps/224908>

Hart, R. A. (1992). *Children's participation: From tokenism to citizenship* (Innocenti Essays No. 4). UNICEF International Child Development Centre.

Hill, M., & Hupe, P. (2002). *Implementing public policy: Governance in theory and practice*. SAGE Publications.

Inglehart, R., & Welzel, C. (2005). *Modernization, cultural change, and democracy: The human development sequence*. Cambridge University Press.

Katz, R. S., & Mair, P. (1995). Changing models of party organization and party democracy: The emergence of the cartel party. *Party Politics*, 1(1), 5–28. <https://doi.org/10.1177/1354068895001001001>

Lelwic-Ojeda, A., & Akintola, L. (2024). A comparative analysis on national youth policies: Scoping study. Youth Democracy Cohort.

Lewis, P. G. (Ed.). (2001). *Party development and democratic change in post-communist Europe: The first decade*. Frank Cass.

Marshall, T. H. (1977). *Class, citizenship, and social development*. University of Chicago Press.

Michels, R. (1911). *Political parties: A sociological study of the oligarchical tendencies of modern democracy*. Hearst's International Library.

NDI. (2020). Principles and practices of youth engagement for political parties. National Democratic Institute.

https://www.ndi.org/sites/default/files/NDI_BTDParties_Report_Final.pdf

Percy-Smith, B. (2010). Councils, consultations and community: Rethinking the spaces for children and young people's participation. *Children's Geographies*, 8(2), 107–122.
<https://doi.org/10.1080/14733281003691368>

Scarrow, S. E. (2005). Political parties and democracy in theoretical and practical perspectives: Implementing intra-party democracy. National Democratic Institute for International Affairs (NDI).
https://www.ndi.org/sites/default/files/1951_polpart_scarrow_110105_5.pdf

Shepsle, K. A., & Bonchek, M. S. (2010). *Analyzing politics: Rationality, behavior, and institutions* (2nd ed.). W. W. Norton & Company.

Verba, S., Schlozman, K. L., & Brady, H. E. (1995). *Voice and equality: Civic voluntarism in American politics*. Harvard University Press.

Mariam Gelkhauri

**Youth Participation in Electoral Programme Formulation and Youth
Policy Implementation within Georgian Political Parties**

Abstract

This article examines young people's participation in the formulation of Georgian political parties' electoral programmes, as well as the institutional development of this participation following programme adoption. The study is based on 20 in-depth interviews with politically active young people, politicians and experts in the field. Theoretically, the article draws on Hart's (1992) Ladder of Participation, Dalton's (2008) concept of new civic norms, and the institutional rationalism of Shepsle and Bonchek (2010). The findings show that young people's participation in programme drafting rarely extends beyond the lower rungs of the participation ladder and remains at the level of being heard. A similar shortcoming is evident in the implementation of programme commitments, where leader-dependent decisions tend to prevail over institutional mechanisms. Examples from individual parties show that this is not a universal pattern. The article concludes that the level of youth participation in Georgian party politics depends largely on the individual decisions of party leadership rather than on systemic standards.

Keywords: Georgia, youth policy, political participation, tokenism, electoral programmes.